

24.2.2021

לכבוד
מר משה ליאון
ראש עיריית ירושלים
דוא"ל: Lishka@jerusalem.muni.il

הנדון: הנגשת טופס בקשה לקבלת הנחה בארנונה לשפה הערבית

בהמשך להענותך המבורכת לתרגום זימון תורים לעירייה לשפה הערבית אנו פונים אליך בבקשה למעורבותך המהירה גם להנגשת השירות הדיגיטלי לבקשת הנחה בארנונה לשפה הערבית.

1. מאז פרוץ נגיף הקורונה מזה שנה בערך, ועם הפסקת קבלת הקהל בעיריית ירושלים, הדרך כמעט היחידה לקבלת הנחה בארנונה מטעמי הכנסה, הינה במילוי טופס מקוון ששמו "בקשה לקבלת הנחה בארנונה מטעמי הכנסה", באתר האינטרנט של עיריית ירושלים. על רקע פניות רבות שהגיעו אלינו ולאחר בדיקה מקיפה, עלה כי מילוי והגשת הטופס מתאפשרים אך ורק בשפה העברית.
2. תכלית קיומה של האפשרות לבקש הנחה בארנונה באמצעות האינטרנט הינה להקל על התושבים ולשפר את השירות שמוענק על ידי העירייה, מבחינת זמני ההמתנה, היבטים פרוצדורליים שונים ומשאבים כוח אדם וכספים; אולם היעדר אפשרות כזו בשפה הערבית הפכה לנטל מסבך, מסרב לאף כרוך בעלות כלכלית עבור חלק מתושבי העיר, בניגוד מוחלט לתכלית האמורה.
3. בעדויות שנאספו במסגרת בדיקתנו את הנושא, מצאנו כי חלק מתושבי מזרח ירושלים מנסים לקבוע תור בכדי להפחית את סכום הארנונה – אולם זאת ללא הצלחה (ראה עדות מס' 1 בנספח). חלקם, בשל קשיי השפה, קובעים בטעות תורים בנושאים אחרים, ולא בנושא הפחתת סכום הארנונה (ראה עדות מס' 2 בנספח). חלקם, אומנם יודעים לדבר עברית, אולם מתקשים למלא את הטופס המקוון משום שמדובר במילוי תפסים – דבר המצריך יכולות שפתיות הגבוהות מיכולות דיבור, אשר אין להם (ראה עדויות 3-4 בנספח). חלקם נזקקו לעזרה על ידי גורם שלישי בעיקר בתשלום (ראה עדות-1 ו-3), חלק לא הצילח כלל להגיש בקשה בשנה שעברה לאור סרבול ההליך והכבדה מבחינתם.
4. כידוע לך, כשליש מאוכלוסיית העיר ירושלים הינה ערבית, ורבים מפלח אוכלוסייה זה אינם דוברי השפה העברית. על מנת לבקש הנחה בארנונה מטעמי הכנסה, דבר המהווה שירות סוציאלי בסיסי ביותר, התושבים הפלסטינים נעזרים באדם דובר את השפה העברית, או איש מקצוע תמורת תשלום, או בגופים המעניקים להם שירות זה (ראו עדויות 1 ו-3 בנספח); וככל שאינם עושים זאת, הם צוברים חובות וקנסות רבים בגין אי-תשלום ארנונה ותיקי הוצל"פ הכרוכים גם בשכר טרחה נכבד של עו"ד. לצערנו תופעה זו שכיחה במיוחד בקרב תושבי מזרח ירושלים, אשר 75% מהם חיים מתחת לקו העוני.
5. נציין, כי בתקופת הקורונה, אי-ההנגשה לשפה הערבית של שירות זה (כמו גם שירותים נוספים מטעם העירייה) הינה קריטית במיוחד, וזאת משני טעמים: ראשית, מאחר שהשירות המקוון הינו בבחינת השירות הבלעדי, שכן אין אפשרות להגיע פיזית לעירייה (אין קבלת קהל). שנית, מכיוון שתקופה זו טומנת בחובה קשיים כלכליים משמעותיים עבור המדינה כולה, וממילא גם עבור אוכלוסייה שרמת חייה מבחינה סוציו-אקונומית הינה נמוכה, ועל כן הדבר מהווה "הכבדה"

הטיעון המשפטי בקליפת אגוז:

6. ענייננו בפגיעה בזכויות היסוד של התושבים והאזרחים הפלסטינים בעיר ירושלים, משום שהתלות בצד שלישי לשם קבלת שירותים עירוניים יש בצדו חוסר ביטחון השפלה ופגיעה באוטונומיה ובכבודו של אדם. על מעמדו של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו בדין הישראלי אין צורך להכביר מילים. רק נציין כי הפסיקה הדגישה את החשיבות שבהגנה על האוטונומיה, כמי שנמצאת בגרעין הזכות לכבוד האדם. יפים לכך דבריו של כבוד השופט ברק:

"ביסוד כבוד האדם עומדים האוטונומיה של הרצון הפרטי, חופש הבחירה וחופש הפעולה של האדם כיצור חופשי. כבוד האדם נשען על ההכרה בשלמותו הפיזית והרוחנית של האדם, באנושיותו, בערכו כאדם, וכל זאת בלא קשר למידת התועלת הצומחת ממנו לאחרים" (בג"ץ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת, פורסם בנבו, 35 (2006)).

7. בהיעדר נגישות לדוברי השפה הערבית קיימת פגיעה חמורה בזכות לשוויון של תושבי ירושלים המזרחית. בעוד שתושבי העיר אשר דוברי עברית יכולים בנקל לבקש הנחה בארנונה, עבור תושבים שאינם דוברי השפה העברית הדבר כרוך בסרבול פרוצדורלי ולעיתים, כאמור, בעלות כספית ובקשת טובה מאחרים. זאת בניגוד מוחלט לדין, שכן על העירייה כרשות מנהלית חלה החובה לנהוג בשוויון כלפי תושביה, ואל לה לנהוג בהפליה פסולה. יפים לכך דברי השופט נתניהו, על היותו של השוויון כלי מהותי בידי הרשות להשגת צדק:

"השוויון אין לו תוכן מהותי משל עצמו ואינו מטרה בפני עצמו. השוויון הינו אמצעי להשגת צדק, דרך לביצוע תפקידיה של הרשות ביושר ובהגינות, על-מנת להגיע לתוצאה צודקת" (בג"ץ 720/82 אליצור אגוד ספורטיבי דתי סניף נהריה נ' עיריית נהריה, לו(3) 17, 20 (1983)).

8. אין צורך להרחיב את היריעה על חשיבותה ומקומה של השפה הערבית בדין הישראלי. נבקש להדגיש כי לשפה הערבית מעמד מיוחד וחשיבות רבה, ולא בכדי הדגישה חקיקת יסוד והפסיקה מעמד זה: "השפה ממלאת תפקיד מרכזי בקיום האנושי של הפרט ושל החברה. באמצעות השפה אנו מבטאים את עצמנו, את ייחודנו ואת זהותנו החברתית. טול מהאדם את שפתו, ונטלת ממנו את עצמו" (בג"ץ 4112/99 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' עיריית תל-אביב-יפו, נו(5) 393, עמ' 420 (2002)).

"...לא הרי כל אותן שפות כהרי השפה הערבית. הייחוד של השפה הערבית הוא כפול: ראשית, הערבית היא שפתו של המיעוט הגדול ביותר בישראל, החי בישראל מימים ימימה. זוהי שפה הקשורה למאפיינים תרבותיים, היסטוריים ודתיים של קבוצת המיעוט הערבית בישראל" (שם).

נציין, כי אומנם ענייננו בתושבים ולא באזרחים – אולם העיקרון הבסיסי, המוצג בפסיקה זו, חל גם לעניינם.

9. חשוב מכך, הפסיקה אף הדגישה כי על הרשויות לאפשר לערבים לחיות את חייהם במדינת ישראל בשפתם, תחת ההנחה כי הם עשויים לשלוט אך ורק בשפה הערבית. יפים לכך דברי השופט דורנר: "מימוש חופש השפה אינו מצטמצם בהגנה על האוכלוסייה הערבית מפני איסור השימוש בשפתה, אלא מחייב את הרשויות לתת אפשרות למיעוט הערבי לחיות את

חיו במדינת ישראל בשפתו. ההנחה היא כי אזרחים ערבים בישראל עשויים לדעת ערבית בלבד, ועל-כל-פנים לשלוט אך בשפה זו" (שם, בעמ' 481).

10. אומנם מבחינה חוקתית, בחוק-יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי, נקבע בס' 4(א) כי "עברית היא שפת המדינה". אולם, לצד זאת, נקבע בס' 4(ב) כי: "לשפה הערבית מעמד מיוחד במדינה...". וכן בס' 4(ג) כי: "אין באמור בסעיף זה כדי לפגוע במעמד שניתן בפועל לשפה הערבית לפני תחילתו של חוק-יסוד זה". מכאן שדברי השופטים מפסקי הדין אשר קדמו לחקיקת חוק-יסוד זה, יפים גם כעת ויש לשמר את מעמדה של השפה הערבית – בין השאר באמצעות הנגשת שירותים בסיסיים לאנשים הדוברים ערבית ולא עברית. חיזוק לדבר ניתן לראות בדברי ההסבר של הצעת חוק-היסוד באשר לס' 4: "מוצע להעניק לדוברי השפה הערבית זכות לנגישות לשירותי המדינה, שאינה מעוגנת כזכות עצמאית בחקיקה הקיימת". (דברי הסבר להצעת חוק-יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי, התשע"ח-2018, ה"ח 134, 134-135). הנה כי כן, לא זו בלבד שחוק-היסוד אינו פוגם במעמדה הקיים של השפה הערבית, אלא אף מבקש להעניק לדובריה זכות לנגישות לשירותי לשירותי המדינה – מה שמדגיש את הצורך בהנגשת טופס ההנחה בארנונה בעיריית ירושלים לשפה הערבית.

11. העדר נגישות לבקשת הנחה בארנונה מטעמי הכנסה, פוגע בגרעין הקשה של זכויות היסוד של תושבי העיר הערבים, בכל הקשור במיצוי זכויותיהם הסוציאליות והחברתיות.

12. לאור כל האמור לעיל, הנכם מתבקשים להנגיש את השירות הדיגיטלי לבקשת הנחה בארנונה באתר של עיריית ירושלים, עבור התושבים הערבים בעיר. אנו סבורות, כי זמן זה, בו העומס על קבלת הקהל בעירייה פוחת בשל ההגבלות הנובעות ממשבר הקורונה, הינו הזמן האידיאלי להיערכות מטעמכם לשם הקמת התשתית הטכנית אשר תאפשר מיד עם פתיחת שערי העירייה לתושביה, נגישות גם לתושבים ערבים שאינם דוברי עברית.

נודה לתשובתך המהירה.

בתודה מראש

נסרין עליאן, עו"ד

מכתב זה נערך בסיוען של הסטודנטיות הילה לב ונגה אורדע מהקליניקה לרב תרבותיות ומגוון, האוניברסיטה העברית ירושלים.

עותקים:

מר דניאל לוי, יועץ ראש העיר לפניות הציבור, דוא"ל: lvdaniel@jerusalem.muni.il

נספח: עדויות בנושא

1. **עדות מס' 1:** ר"ג, הינה אישה בהריון ואמא ללידה אחת, מובטלת. ר' ניסתה לקבוע תור לפני

כחודשיים, לשם קבלת הנחה בארנונה. משלא הצליחה לעשות זאת, בשל קשיי השפה, היא ניסתה להיעזר בעו"ד על מנת שיעשה זאת במקומה, אולם הלה ביקש ממנה סכום שלא יכלה להרשות לעצמה להוציא בשל מצבה הכלכלי (בין 2,000 ל-3,000 ₪), ועל כן היא לא נעזרה בו. היא הוציאה סכום נמוך יותר, של כ-400 ₪, אותו שילמה לעו"ד על מנת שהלה יברר עבורה מהם חובותיה לתשלום ארנונה, שכן אף פעולה בסיסית זו התקשתה לעשות בגפה על שום קשיי השפה. עד כה ר"ג לא הצליחה להפחית את סכום הארנונה – לא על ידי טופס מקוון ולא על ידי קביעת תור לעירייה.

2. **עדות מס' 2:** ר"ד קבעה תור ביולי על מנת לבקש הנחה בארנונה, וכשהגיעה, התברר שטעתה וקבעה תור בנושא אחר, ולא בנושא הפחתת סכום הארנונה. בספטמבר שלחה לעירייה את המסמכים בפקס, אך נמסר לה מהעירייה שלא קיבלו דבר. ר"ד אומנם יודעת לדבר בעברית, אולם היא מתקשה לנסח את כלל הטפסים, המכתבים והתצהירים בעברית. לאור כל זאת, עד כה לא הצליחה ר"ד להפחית את סכום הארנונה – לא על ידי טופס מקוון ולא על ידי קביעת תור לעירייה.

3. **עדות מס' 3:** מ"ר ובת-זוגתו מתקשים למלא את הטופס המקוון לבקשת הפחתת הארנונה הן בשל קשיים טכנולוגיים (הם אינם מבינים באופן מספק כיצד להתמצא בסביבה האינטרנטית), והן בשל קשיים שפתיים. השניים ניסו לאחרונה באמצעות הסתייעות בעמותת "עטאא" (עמותה שתכליתה מילוי טפסים וסיוע מול רשויות המדינה) להגיש את הבקשה המקוונת, וציינו כי לעיתים בנושא זה ודומיו הם נעזרים במשרד עורכי הדין. למרות מאמציהם, עד כה לא קיבלנו מענה ולא הצליחו השניים להפחית את סכום הארנונה.

4. **עדות מס' 4:** בדצמבר, א"ש ניסה לקבוע תור לעירייה ולא הצליח. עד כה לא הצליח הלה להפחית את סכום הארנונה – לא של השנה ולא של שנה שעברה, הן בדרך של קביעת תור לעירייה והן בדרך של טופס מקוון. לדבריו, ההסבר לכך הינו שהוא מתקשה להסתדר עם הבנת אתרים ועם כתיבת מכתבים בעברית.